

Reforma nastavnih planova i programa

Reforma obrazovanja od presudnog je značaja za dugoročnu stabilnost Bosne i Hercegovine. Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini razmatra pitanja, kao što su sadržaji nastavnih planova i programa, politička osnova za provedbu reforme, te školska atmosfera, kako u učionici, tako i izvan nje, u cilju poticanja znanja, stavova i pogleda na svijet, neophodnih za konstruktivno društveno angažiranje.

Misija OSCE-a, još od 2002. godine, daje direktnu podršku radu na reformi nastavnih planova i programa za osnovne i srednje škole, zagovarajući takve obrazovne standarde u Bosni i Hercegovini (BiH), u kojima se ogledaju i opće vrijednosti ljudskih prava, te savremeni pristup obrazovanju, uobičajen na područjima država članica OSCE-a. Zajedničkim naporima Misije OSCE-a i partnerskih organizacija, uložnim tokom proteklih godina, uspješno je podržana reforma i osavremenjivanje udžbenika historije, u što spada: uklanjanje uvredljivog sadržaja i sadržaja koji potiče na mržnju, poduzimanje aktivnosti usmjerenih na daljnju reformu, uvođenje elemenata tolerancije i različitosti u udžbenike i nastavne planove i programe, te organiziranje seminara za obuku autora udžbenika, recenzentata i nastavnika.

Osim činjenice da su savremeni standardi za nastavni plan i program i udžbenike neophodni u bilo kojoj demokratskoj državi, u poslijeratnom sistemu obrazovanja u BiH, oni bi poslužili i kao dugoročno rješenje problema. U ove probleme spadaju: asimilacija i segregacija, utemeljeni u odvojenim nastavnim planovima i programima tri konstitutivna naroda; praksa organiziranja prijevoza učenika u jednonacionalne škole; postojanje sistema „dvije škole pod jednim krovom“; te problem s predmetima svrstanim u „nacionalnu grupu“, u kojima se i dalje osjeća izuzetna jednostranost u pristupu. Većina nastavnih planova i programa nalazi se u postupku revidiranja, pa Misija OSCE-a koristi ovaj pozitivan zamah da se postavi i pitanje postojećih diskriminatorskih i pristranih elemenata.

U Misiji OSCE-a radi se na uspostavi takvih standarda nastavnih planova i programa, koji bi se zasnivali na ishodima

učenja, i takvih sposobnosti, koje bi proisticale iz savremenih ciljeva učenja, a kojima se promovira inkluzivnost u najširem smislu i poštovanje postojanja raznolikosti među učenicima. Ovim se postupkom teži uvesti nova metodologija, kako u program obuke budućih nastavnika i nastavnika u radnom odnosu, tako i u reformu zakonskih propisa koji se bave ovom tematikom. Glavni partneri Misije OSCE-a u BiH za ovu oblast su: Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje (Agencija za obrazovanje), pedagoški zavodi, ministarstva obrazovanja s Ministarstvom civilnih poslova i Konferencijom ministara obrazovanja.

Izlaženje dugoročnih rješenja

Preko nastavnih planova i programa, u svoj njihovoj sveobuhvatnosti, te preko školske atmosfere i svakodnevnih prakse u obrazovanju, mnogim školama u BiH omogućeno je da, velikim dijelom ili čak isključivo, zadovoljavaju potrebe pripadnika većinskih naroda. Ovim se stvara veoma ozbiljna situacija za BiH, poslijeratnu državu sa više naroda i više vjeroispovijesti, u kojoj bi svi trebali biti ravnopravni u pogledu mogućnosti koje pruža obrazovanje. Rušenje barijera među djecom i udaljevanje od diskriminatorskog djelovanja, od izuzetnog su značaja za dobrobit djece i mladih osoba u BiH, kao i za utemeljenje budućnosti u kojoj svi imaju mogućnost da pohađaju nastavu sa vršnjacima i da se obrazuju u sredini koja je prijatna, dobronamjerna i sigurna.

Nastava historije

Podijeljenost nastavnih planova i programa, kao i postojanje tri različite i, uglavnom, međusobno suprotstavljene verzije historije

u nastavnim planovima i programima u BiH, predstavljaju znatnu prijetnju mogućnosti stvaranja zajedničkog osjećaja građanske svijesti i buduće društvene povezanosti u BiH. Prepoznavajući važnost nastave historije u postkonfliktnom društvu, Misija OSCE-a surađivala je s drugim međunarodnim organizacijama na osavremenjivanju nastave historije, kroz poboljšanje udžbenika i nastavnih metoda koji se sada koriste u školama u BiH.

Kako bi se napravio pomak po ovom pitanju, grupa lokalnih stručnjaka, uz podršku Misije, izradila je *Smjernice za pisanje i ocjenu udžbenika historije za osnovne i srednje škole u BiH*, koje su usvojila sva ministarstva obrazovanja. Nova, i znatno bolja, generacija udžbenika, objavljena je u skladu sa *Smjernicama*, dok je, zahvaljujući zajedničkom naporu Vijeća Evrope i Misije OSCE-a, napisan i objavljen *Priručnik za nastavnike o nastavi savremene historije u školama*, te dostavljen školama. Misija sada radi na projektu pod nazivom *Historija za budućnost – kroz obrazovanje ka pomirenju*, kojim se nastoje utemeljiti zajednički principi, ishodi i standardi u nastavi historije u cijeloj BiH, kako bi se stvorili uvjeti za stvaranje zajedničke osnove za znanje, kulturu i općeljudske vrijednosti za sve učenike.

Učenje o religijama

Misija OSCE-a, u sistemu obrazovanja u BiH, također daje podršku uvođenju međureligijskih komponenti u konfesionalno vjersko obrazovanje. Misija, osim toga, radi na tome da omogući da učenici i roditelji, koji se odluče na nepohađanje nastave iz vjeronauke, ostvare svoje pravo na tzv. alternativne predmete, i daje podršku obrazovnim vlastima u iznalaženju sistematskih rješenja za ovakve učenike, kao i mogućnost biranja.

Nastava iz književnosti i jezika

U cilju smanjenja djelovanja segregacijske i diskriminacijske prakse na osnovu jezika u školama u BiH, Misija OSCE-a promovira uvođenje sveobuhvatnije prakse i metodologije rada u škole. Bez obzira na to što se sva tri konstitutivna

naroda u BiH mogu razumjeti na jezicima koje koriste, jezičko obrazovanje gubi svoju osnovnu svrhu, tj. komuniciranje, a nastava iz književnosti uglavnom se koristi za jačanje nacionalne pristranosti. Misija OSCE-a surađuje sa domaćim i međunarodnim partnerima na stvaranju sistematske strategije po svim aspektima nastave iz jezika, a posebno na analizi udžbenika i čitanki, te na obuci autora udžbenika i nastavnika, gdje stiču saznanja o novim metodološkim pristupima i standardima nastavnih planova i programa, koji se zasnivaju na ishodima učenja i na izgradnji umijeća.

Učenje o nacionalnim manjinama u BiH

Misija OSCE-a radi na tome da se stvore uvjeti da podučavanje i učenje o 17 nacionalnih manjina u BiH postane sastavni dio obrazovanja svakog djeteta, čime bi se uvidjelo i bolje razumjelo bogatstvo raznolikosti u BiH. Vanbudžetskim projektom, pod nazivom *Kaleidoscope*, provedenim u cijeloj BiH, pomoglo se, kako nastavnicima, tako i učenicima, pri sticanju znanja o kulturi, baštini, porijeklu, tradiciji i običajima nacionalnih manjina koje žive na teritoriju BiH. Učenicima se sada lakše suprotstaviti predrasudama, i to promoviranjem empatije (poistovjećivanja), vrijednosti u raznolikostima, te međukulturološkog razumijevanja.

Seminari za nastavnike

Izrazito značajan segment svih aktivnosti, navedenih u gornjem dijelu teksta, predstavljaju seminari za nastavni kadar. Sadašnji sistem stručnog usavršavanja u BiH, kako budućih, tako i nastavnika u radnom odnosu, pokazao se kao nedostatan, te nastavnici obično nisu dovoljno informirani, odnosno obrazovani, o dešavanjima u oblasti nastavnih predmeta koje predaju. Kako bi se ovo riješilo, Misija OSCE-a surađuje s međunarodnim i domaćim partnerima, kako bi omogućili da principi *EU okvira ključnih kompetencija za nastavnike* budu sistematski prihvaćeni na cijelom teritoriju BiH. Misija teži stvaranju uvjeta za sistematiziranu edukaciju nastavnika, i to u skladu sa prihvaćenim standardima, te stremi ka takvoj efikasnosti u smislu postizanja vidljivih rezultata u učionici.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini pomaže BiH u ispunjenju obaveza, koje je ona preuzela kao država članica OSCE-a, kao i u napredovanju ka ostvarenju svog deklariranog cilja pridruživanja evroatlantskim integracijama, tako što jača sigurnost i stabilnost, putem završetka izgradnje mira unutar daytonskog okvira, i razvija inkluzivni politički diskurs i demokratski odgovorne institucije koje poštuju raznolikost, promoviraju konsenzus i poštuju vladavinu prava. Misija ima sveobuhvatan i integriran pristup putem svog prisustva na terenu, što odslikava naglasak na razvijanju kohezivnih zajednica i na pravovremenoj identifikaciji prepreka napretku.